

SVEA HOVRÄTT
Miljööverdomstolen
Rotel 1313

DOM
2009-06-16
Stockholm

Mål nr
M 7051-07

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, miljödomstolen, dom 2007-09-03 i mål nr M 3055-05, se bilaga A

KLAGANDE

1. Kammarkollegiet, Box 2218, 103 15 Stockholm
2. Oscar Andersson, Sör Vammensjö, 452 94 Strömstad
3. Naturskyddsföreningen i Bohuslän

Ombud: Bo Magnusson, Ånnerödsvägen 4, 452 92 Strömstad

4. Dag Pettersen, Atomveien 42, 1786 Halden, Norge
5. Eigil Ringstad, Husvikveien 26 B, 3113 Tönsberg, Norge

Ombud: Lars Ringstad, samma adress

6. Lars Ringstad
7. Olav Sandnes, Karstorps mölleväg 1 B, 269 37 Båstad

Ombud: Ulf Sandnes, Dalslandsgatan 33, 262 43 Ängelholm

8. Ulf Sandnes
9. Ann Turesson, Lökholsvägen 35, 452 91 Strömstad
10. Maj-Lis Vammensjö-Lekare, Anderviksberg 41, 780 54 Äppelbo

Ombud: Oscar Andersson

MOTPARTER

1. Eolus Vind Aktiefbolag, 556389-3956
Väpnaregatan 17, 281 50 Hässleholm

Ombud: Advokaten Magnus Berg
Advokataktiefbolaget Nordic Law, Skeppsbron 11, 4 tr, 211 20 Malmö

Dok.Id 813827

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 2	08-561 670 00 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

2. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 462 82 Vänersborg

3. Strömstads kommun, 452 80 Strömstad

SAKEN

Ansökan om tillstånd till en vindkraftsanläggning på Tolvmanstegen i Strömstads kommun

---

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Miljööverdomstolen fastställer miljödomstolens domslut.

YRKANDEN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN M.M.

Kammarkollegiet, Oscar Andersson, Dag Pettersen, Eigil Ringstad, Lars Ringstad, Olav Sandnes, Ulf Sandnes, Ann Turesson och Maj-Lis Vammensjö-Lekare har yrkat att Miljööverdomstolen ska upphäva miljödomstolens dom och avslå ansökan om tillstånd till vindkraftsanläggningen. Ann Turesson har i andra hand yrkat att Miljööverdomstolen ska besluta att de vindkraftverk som kommer att synas från fastigheten Håve 4:2/4:3 inte får uppföras.

Naturskyddsföreningen i Bohuslän har yrkat att miljödomstolens dom ska upphävas och att målet återförvisas till miljödomstolen för ytterligare utredning om alternativa placeringar utefter befintliga och kommande motorvägar eller andra redan exploaterade områden.

Eolus Vind Aktiebolag och Länsstyrelsen i Västra Götalands län har bestritt ändring.

Strömstad kommun har som sin inställning anfört att miljötilståndet bör begränsas till det utbyggnadsområde för vindkraft som framgår av Strömstads översiktsplan år 2002.

UTVECKLING AV TALAN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

De parter som aktivt förde talan i miljödomstolen har vidhållit vad de tidigare anfört. Därutöver har bl.a. följande framkommit här.

Kammarkollegiet

Området är skyddsvärt och då särskilt de norra delarna av exploateringsområdet där sökanden vill uppföra ett mindre antal verk. Exploateringsområdet ligger utanför det område som kommunen pekat ut som lämpligt. Strömstads kommun har i Naturvårdsplan för kommunen från år 2006 pekat ut området som ett område med ”mycket högt naturvärde”, vilket är den näst högsta klassningen på en fyrgradig skala. Av planen framgår bland annat att det är kärnområdet i ett stort opåverkat vildmarksbetonat område. I området finns trädlösa hällemarker, öppna myrmarker, skogsmossar och skogsklädda bergssidor. Vidare framgår att många tallar på högplatån är mycket gamla (över 200 år) och att området är påverkat från flera bränder. Utsikten från toppen är enastående och tystnaden markant. Vindkraftsanläggningen är med sina 24 verk relativt stor och kommer att få stor inverkan på omgivningen. Den påverkan som uppstår vid en eventuell exploatering är dels den direkta påverkan som verken får på närområdet i form av fundament, vägar m.m., dels den påverkan som sker genom att verken syns och hörs inom ett stort område. Området är högt beläget och verken kommer därför att vara väl synliga. Landskapsbilden kommer att förändras genom etableringen. Området har varit föremål för utredning avseende inrättande av naturreservat. Det har dock istället för reservatsskydd, genom Skogsstyrelsens försorg, påbörjats ett arbete med skydd genom naturvårdsavtal. Detta arbete har avstannat i avvaktan på vad som händer med nu aktuell ansökan. En kontakt med Skogsstyrelsen har gett vid handen att det är området vid de tre nordligaste verken som är mest intressant. Detta område är med sin brandskadade skog unikt. Tolvmanstegen är på grund av sin orördhet skyddad enligt 3 kap. 2 § miljöbalken. Dess naturvärden och värden för friluftslivet har betydelse från allmän synpunkt och är således skyddade

enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Vid en avvägning enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska områdets nuvarande användning anses vara den som medför en från allmän synpunkt god hushållning eftersom den innebär en användning för vilken området är mest lämpat med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov.

Med anledning av att Energimyndigheten år 2008 pekat ut området såsom av riksintresse för vindkraft bör det påpekas att planläggning i olika former är ett hjälpmedel vid bedömningar av om en plats är lämplig för att exploateras. Planläggningen kan dock inte ersätta den individuella prövning som ska ske i varje enskilt fall. Särskilt gäller det denna vindkraftsanläggning som genom sin storlek har en stor påverkan på miljön. Det kan här påpekas att det i Västra Götalands län och i Sverige finns mycket stora områden där vindenergin uppgår till 6,5 m per sekund på höjden 71 m. Enligt bolaget är medelvinden 6,7 m per sekund på Tolvmanstegen. Vindenergin i området är således inte unikt hög. Energimyndighetens utpekande medför inte en given rätt till att genomföra exploateringen.

Det är den sökande som ska visa att det är den bästa platsen som valts för lokaliseringen. I den alternativredovisning som sökanden gett in tas endast med områden inom kommunen. Redovisningen är i och med det otillräcklig varför sökanden inte har visat att den valda platsen är lämplig.

Naturskyddsföreningen i Bohuslän

Den fjällliknande högplatån Tolvmanstegen är ur natursynpunkt helt unik för västra Götaland. Den hänger ihop med ett orört område i Tanum och stora orörda områden i Norge. De högsta partierna består av stora kala hållmarker genomkorsade av öppna försumpningsmyrar; en för Sverige unik naturtyp. Tolvmanstegen är det sista större tysta området i Strömstads kommun. Sådana områden ska bevaras eftersom man idag vet att tillgången till gröna tysta områden är oerhört värdefulla för människors hälsa och välbefinnande. Det höga naturvärdet återspeglas i att området har stor biologisk mångfald och att ett flertal rödlistade arter såsom trädlärka, nattskärna, mindre hackspett och tretåig hackspett återfinns. Det finns också stora mängder orre och järpe. Flera rödlistade kärlväxter finns t.ex. Granspira och Cypresslumner. De stora ingrepp som krävs för byggnation av väg till området och fundamenten till vindkraftverken kan inte återställas tekniskt. Det finns förslag hos kommunen på placering av ytterligare 93 vindkraftverk (13 st. i Björeröd, 15 st. runt E6 i Skee, 38 st. i Hogdal-Hjälmsberg, 27 st. vid Ekelidvattnet nära/i Tolvmanstegen).

Oscar Andersson och Maj-Lis Vammensjö-Lekare

Det är riktigt vad som framgår av Fylkesmannen Östfolds yttrande i miljödomstolen och av Staffans Ljungs skiljaktiga mening i miljödomstolens dom. Energiintresset väger alltför lätt jämfört med det stora värde som ligger i att bevara området oexploaterat. Tolvmanstegen är en del av ett sammanhängande, orört och tyst vildmarksområde, som sträcker sig ca 5 km in i Norge och därifrån västerut. Det kommer turister från all världens hörn för att ströva i området och vintertid är området helt jämförbart med fjällvärlden.

Dag Pettersen, Eigil Ringstad, Lars Ringstad, Olav Sandnes, Ulf Sandnes och Ann Turesson

De hållmarker och försumpningsmyrar som finns på Tolvmanstegen saknar sin motsvarighet på den norska sidan och den landskapsbild som kan upplevas här är unik. Den påverkan på landskapsbilden och det rörliga friluftslivet som vindkraftsanläggningen kommer att medföra är inte acceptabel. Den föreslagna placeringen är olämplig med tanke på förväntad kollisionfrekvens för bl.a. fåglar. Framförallt kommer rovfågeln att drabbas. Vindkraftverk kan placeras mer eller mindre lämpligt med tanke på fåglars förflyttningar. Den höjdrygg som man nu avser exploatera utgör en naturlig ledlinje för flyttfåglar. Även mer eller mindre stationära populationer kan komma att decimeras. Det är naturligt att stora vildmarksområden som detta attraherar rovfåglar såsom örnar, vråkar, falkar, hökar, ugglor och fiskgjuse m.fl. men även exempelvis tranor och svalor hör till de lokalt förekommande arter som kan drabbas. Just rovfåglar har visat sig drabbas hårt av kollisioner med vindkraftverk men även med kraftledningar och transformatorstationer. Det har spekulerats i om de har fokus på annat avstånd och om de inte kan relatera till en roterande rörelse som inte förekommer naturligt i deras habitat. Från Gotland har rapporterats om åtta döda kungsörnar vid kollision med vindkraftverk. På Smöla i Norge har vindkraftverk gått mycket hårt åt havsörnspopulationen. Norskt institutt för naturforskning (NINA) rapporterar om allvarliga konflikter mellan vindkraft och örnar samt berguv. För våra djur har en riksgrens ingen betydelse. En habitatsförlust på den svenska sidan får negativ effekt för biomångfalden inom hela det gemensamma naturområdet. Om de mål som satts upp i rovdjurspropositionen (prop. 2000/01:57) om att låta de stora rovdjuren och kungsörnen återkomma till sina forna jaktmarker bör de tillförsäkras lämpliga revir och häckningslokaler. Det är stora och opåverkade områden som utgör förutsättningen för våra stora och ofta skygga djur som björn (= tolvman), järv, lo, varg och kungsörn. Områdets storlek och relativt ringa påverkan av skogsbruk m.m. gör att sammansättningen av fornfynd är ovanligt högt varierad och riklig. En förväntad modernisering av skogsbruket till följd av vägdragningar kommer att beröva området på stora natur- och kulturvärden. Vindkraftsanläggningen kommer att utgöra en stark negativ påverkan i form av ljud och visuell effekt. Om vindkraftverksparken uppförs kommer området att mista sin roll som rekreationsområde.

De utredningar som presenterats gällande alternativa placeringar är undermåliga och anförs mest för att förstärka intrycket av att inget alternativ finns till Tolvmanstegen. Områdets stora värde för biodiversiteten framkommer inte. Enbart i Halland har man, enligt vad kommunerna angett i sina översiktsplaner, så mycket lämplig mark för vindkraftsproduktion att det skulle räcka för hela södra Sveriges vindkraftsutbyggnad.

Ann Turesson

Hon är el- och mikrovågsöverkänslig och det skulle vara omöjligt för henne att vistas på sin fastighet Trägrind (Håve 4:2/4:3) om Tolvmanstegen och de närmaste verken kom till stånd. Miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig. Hon väntar fortfarande på oberoende konsulter och undersökningar som ska visa exakt hur det kommer att bli och om boplatserna går att använda. Lågfrekvent ljud kan alstras av vindkraftverk, särskilt av större verk. Det lågfrekventa ljudet färdas långt. Det avtar inte med topografien och kan heller inte isoleras bort i bostadshus. Ljudet kommer att förstärkas när det studsar tillbaka från bergsryggen vid hennes hus.

Eolus Vind Aktiebolag

Det är endast en del av Tolvmanstegen som kommer att tas i anspråk för de planerade vindkraftverken. Inom den del av området där de planerade vindkraftverken skall placeras kommer helt klart områdets karaktär att förändras. Detta är oundvikligt. Uppförande av de planerade verken kommer dock enligt bolagets uppfattning inte att innebära en sådan påtaglig påverkan på områdets karaktär som avses med bestämmelsen i 3 kap. 2 § miljöbalken eller sådan påtaglig skada på natur- och kulturvärdena i området som avses med bestämmelsen i 3 kap. 6 § miljöbalken. Enligt de villkor som miljödomstolen fastställt för tillståndet skall de slutliga lägesbestämningarna för vägar, fundament samt el- och teleledningar ske i samråd med länsstyrelsen. Härmed garanteras att dessa anläggningar placeras och utformas så att skador på natur- och kulturvärdena i området i möjligaste mån begränsas. Ingreppen i naturen för t.ex. vägar blir mindre om man samlar flera verk i en större vindkraftspark än om de sprids ut på flera platser i mindre grupper. Området är med hänsyn till vindenergin mycket lämpat för vindkraftverk. Av alla de platser i södra Sverige där bolaget har uppfört vindkraftverk bedömer bolaget Tolvmanstegen som en av de bästa lokaliseringarna med hänsyn till vindenergin. Den 19 maj 2008 beslutade Energimyndigheten att hela det område av Tolvmanstegen där de i målet aktuella vindkraftverken ska placeras är av riksintresse för vindbruk. Med hänsyn härtill samt med hänsyn till att utbyggnaden av vindkraften i Sverige är ett angeläget allmänt intresse är det enligt bolagets uppfattning väl förenligt med miljöbalkens hushållningsbestämmelser att utnyttja det aktuella området för vindkraft.

Olägenheterna vid Oscar Anderssons, Olav Sandnes', Ulf Sandnes', Lars Ringstads, Egil Ringstads, Dag Pettersens, Ann Turessons och Maj-Lis Vammensjö-Lekares fastigheter av de planerade vindkraftverken kommer inte att vara så stora att de utgör hinder för det sökta tillståndet. På grund av vegetationen och den kuperade terrängen kommer verken från många platser inte alls att synas trots närheten till dessa. På norska sidan kommer verken endast att vara synliga från högt belägna platser.

Delar av det aktuella etableringsområdet ligger inom ett område som i kommunens översiktsplan är angivet som lämpligt för vindkraftsetableringar. Övriga delar av etableringsområdet ligger inom ett område som i översiktsplanen är angivet som naturområde, men där etablering av vindkraftverk kan prövas. Vid kommunfullmäktiges behandling av Naturvårdsplan för Strömstads kommun 2006-09-21 uttalade fullmäktige att översiktsplanens kommunala riktlinjer för vindkraftverk/vindkraftsanläggningar har ett övergripande tolkningsföreträde i förhållande till Naturvårdsplanen. Det innebär att de ställningstaganden som gjorts i översiktsplanen är väl förankrade i kommunfullmäktige.

Vindkraftsprojektet avseende de 24 vindkraftverken på Tolvmanstegen påbörjades år 2003. Strömstads kommun har inte vare sig under samråd eller vid yttranden i samband med miljö tillståndsprocessen, antytt att vindkraftverken på den norra delen av Tolvmanstegen skulle vara mindre lämpligt placerade än på den södra delen av området. Den norra delen av etableringsområdet är mest lämplig för vindkraftverk eftersom det är den bästa platsen ur vindsynpunkt. Det är ur ekonomisk synvinkel (på grund av elanslutning, vägbyggnation m.m.) viktigt att samtliga 24 vindkraftverk kan byggas. Om Strömstads kommun anser att endast den södra delen bör bebyggas kan kommunen i samband med behandlingen av bygglovsansökan välja endast dessa verk.

Enligt bolaget är det i målet visat att den sökta lokaliseringen av de planerade vindkraftverken är den bästa. Den är mycket väl förenlig med de planeringsriktlinjer som olika myndigheter tagit fram. Bolaget har i sin ansökan redovisat ett antal alternativa platser för vindkraftverk inom Strömstads kommun. Av redovisningen framgår dock att det inte är möjligt att på någon av dessa platser uppföra en så stor grupp som på Tolvmanstegen. De platser som nämnts i Miljööverdomstolen av Naturskyddsföreningen i Bohuslän är inte heller lämpliga med tanke på närhet till boende samt riksintresseområden.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Samtliga vindkraftverk som ansökan omfattar ligger inom det av Energimyndigheten i maj 2008 såsom av riksintresse för vindkraft utpekade området. 14 av verken ligger inom det av länsstyrelsen föreslagna området. Länsstyrelsens förslag grundar sig på en omfattande utredning angående befintliga områden i länet som kan vara av riksintresse för vindkraft.

Verksamheten bedöms vara tillåtlig varför tillstånd bör lämnas för den. Kostnaden för återställningsåtgärder bedöms av bolaget motsvara vindkraftverkens skrotvärde. I tillstånd till vindkraftsanläggningar har det under senare tid blivit vanligare med domar som innehåller villkorskrav på ställande av säkerhet och storlek på säkerhetsbelopp. Det kan vara motiverat vid etablering av vindkraftsanläggningar, särskilt i områden med starka motstående intressen, att ställa långtgående ekonomiska krav på att vindkraftverk som inte längre är intressanta för elleverans ska tas bort och att området så långt möjligt, tekniskt och miljömässigt, återställs i ursprungligt skick.

Bolaget har i samband med huvudförhandlingen vid miljödomstolen redovisat alternativa lokaliseringsplatser. Denna redovisning är godtagbar.

Strömstad kommun

Kommunen är positiv till vindkraftsetableringar men detta bör ske i en process utifrån ett helhetsperspektiv som tillgodoser kommuninnevärdarnas intressen. Den kommunala vindkraftsplanen är under utarbetande. Vindkraftsplanen får stor betydelse för kommande politiska ställningstaganden om var vindkraft lämpligast bör placeras. Det är för närvarande inte möjligt att utan ytterligare underlag fatta beslut om hur kommunen ska ställa sig till en exploatering på Tolvmanstegen eftersom det idag råder politisk oenighet. Kommunens inställning i nuläget är att inga vindkraftverk bör tillåtas utanför det område som särskilt utpekats som lämpligt för etablering i kommunens översiktsplan 2002.

YTTRANDEN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdverket

Området har höga naturvärden, bl.a. ornitologiska och skogliga värden. Forskning, inom t.ex. forskningsprogrammet Vindval, har visat att inverkan på fåglar generellt sett är liten. Det är dock viktigt att områdets naturvärden bevaras i så stor utsträckning som möjligt. Vindkraftsanläggningen måste därför placeras med stor hänsyn till områdets olika naturvärden, bl.a. genom att inte bryta upp området för mycket och undvika de mest känsliga områdena vid placering av fundament. Detta kan tillgodoses genom

villkor 4 i miljödomstolens dom. Den planerade exploateringen innebär att områdets kvalitet med avseende på tystnad i ett stort opåverkat område kommer att gå förlorad. Med hänsyn till områdets goda vindförhållanden, bl.a. dokumenterade genom Energimyndighetens beslut om riksintresse för vindbruk, och under förutsättning att anläggningen placeras på ett sådant sätt att naturvärdena i så hög utsträckning som möjligt beaktas, kan dock vindkraftsanläggningen tillåtas.

Tanums kommun

Kommunen har hänvisat till vad kommunen anfört vid miljödomstolen och sagt sig inte ha något att erinra mot sökt tillstånd.

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Kammarkollegiet, Naturskyddsföreningen och sakägarna anser att vindkraftanläggningen med det redovisade underlaget inte är tillåtlig på den sökta platsen. Frågor som särskilt har aktualiserats är kommunens fysiska planering, bolagets alternativredovisning, vad som ska anses vara den bästa markanvändningen samt risken för störningar hos de närboende.

Planfrågor

Miljööverdomstolen har i tidigare rättsfall slagit fast att en aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse när det gäller bedömningen av vad som kan anses vara en lämplig plats för en tillståndspliktig verksamhet (se t.ex. Miljööverdomstolens dom den 1 november 2005 i mål nr M 2966-04, MÖD 2005:66)

I kommunens översiktsplan 2002 var en del av Tolvmanstegen utpekad som lämplig för vindkraft medan övriga delar av området hölls öppet för prövning av nya etableringar. Översiktsplanen kan sålunda i sig inte anses utgöra hinder mot tillåtligheten av de ansökta vindkraftverken.

Om i ett fall som det förevarande nya omständigheter framkommer som förändrar de faktiska förutsättningarna för det givna tillståndet kan detta utgöra grund för ändring i högre instans. Ett under ärendets handläggning ändrat politiskt ställningstagande i en översiktsplan bör dock normalt inte medföra att en högre instans undanröjer ett givet tillstånd. En företagare måste ha en rimlig möjlighet att förutsäga vilka risker han tar när han inleder ett nytt tillståndspliktigt projekt.

Kommunen, som inte överklagat miljödomstolens dom, har heller inte redovisat några konkreta planer för det aktuella områdets användning under överskådlig tid.

Alternativa platser

Miljööverdomstolen delar Kammarkollegiets och sakägarnas inställning att det ska ställas krav på en noggrann lokaliseringsutredning vid etableringen av nya verksamheter. Ju större risken är för att motstående intressen ska påverkas, desto större är kraven på utredningens omfattning och kvalitet.

Bolaget har i målet redovisat ett antal alternativa lokaliseringar inom kommunen, och då funnit att det inte finns någon alternativ plats där en anläggning av den sökta storleken skulle kunna uppföras. Anläggningen skulle få delas upp i flera mindre etableringar, vilket totalt sett skulle innebära ett större intrång. Bolaget har inte redovisat några alternativ utanför Strömstads kommun.

Det intresse som skadas till följd av den sökta verksamheten är framför allt intrånget i ett naturskönt och orört markområde. Intresset av att bevara området har dock inte formaliserats genom något skydd enligt 7 kap. miljöbalken (t.ex. som naturreservat eller Natura 2000-område). Området har, såvitt framkommit, inte heller förklarats riksintressant för naturvård och/eller friluftsliv enligt 3 eller 4 kapitlen miljöbalken. Det har inte framkommit att lokaliseringen skulle innebära särskilda risker för några utpekade arter av växter eller djur. Det finns förhållandevis få bostäder i omgivningarna och bostäderna ligger på ett relativt stort avstånd från de planerade kraftverken.

Det kan ifrågasättas om bolagets alternativredovisning är tillräcklig med hänsyn till att den begränsats till Strömstads kommun. Genom vad som redovisats om de motsatta intressena, bedömer dock Miljööverdomstolen liksom miljödomstolen att lokaliseringsutredningen i detta fall kan godtas. Med samhällets mål för vindkraften i landet som helhet, kommer också ett stort antal lämpliga platser att behöva tas i anspråk för utbyggnad.

Miljööverdomstolen finner således att alternativredovisningen i målet är tillräcklig och att det inte finns skäl att som Naturskyddsföreningen yrkat återförvisa målet till miljödomstolen för kompletteringar i den delen.

Markanvändning

I motsats till vad Kammarkollegiet anfört har Naturvårdsverket i sitt yttrande till Miljööverdomstolen funnit att vindkraftsparken kan tillåtas med hänsyn till de goda vindförhållandena eftersom påverkan på naturvärdena samtidigt kan begränsas i tillräcklig grad.

Vid avvägningen av om det aktuella området bör bevaras till förmån för naturvårdsintresset och friluftslivet eller om det bör byggas ut till förmån för energiutvinningsintresset är det enligt Miljööverdomstolens mening intresset av att utvinna energi som bäst motsvarar en god hushållning och främjar en hållbar utveckling. Naturvärdena kommer i stor utsträckning att kunna bibehållas även sedan en vindkraftanläggning etablerats.

Störningar

För att begränsa störning för kringboende har miljödomstolen föreskrivit villkor om bullernivåer (villkor 2) och skuggbildning (villkor 3) vid bostäder.

Miljööverdomstolen konstaterar att dessa villkor innebär att störningarna måste begränsas till vad som enligt praxis anses vara godtagbara förhållanden. Enbart visuell påverkan – att vindkraftverk är synliga från vissa fastigheter – är enligt Miljööverdomstolens mening inte skäl för en begränsning av det sökta tillståndet.

Sammanvägd bedömning

Miljööverdomstolen, som utöver vad som särskilt kommenterats ovan, instämmer i de bedömningar miljödomstolens majoritet gjort angående tillåtligheten av de ansökta vindkraftverken och de villkor som erfordras för tillståndet, fastställer miljödomstolens domslut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 14 juli 2009

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Rose Thorsén, miljørådet Anna-Lena Rosengården samt hovrättsrådet Peder Munck, referent. Enhälligt.